

INGLIZ VA O‘ZBEK TILLARIDA SO‘ZLARINING PRAGMATIK XUSUSIYATLARI

Qodirova Madina Bahodir qizi
Termiz iqtisodiyot va servis Universiteti
Xorijiy til va adabiyoti magistranti

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada ingliz va o‘zbek tillaridagi kirish so‘zlarning pragmatik va ko‘p ma‘noli xususiyatlari ko‘rib chiqiladi. Kirish so‘zlari ko‘pincha ohangni o‘rnatish, so‘zlovchilar o‘rtasidagi munosabatlarni o‘rnatish va suhbat uchun kontekstni ta‘minlash uchun ishlatiladi. Sifat va miqdoriy tahlilning kombinatsiyasidan foydalangan holda, ushbu tadqiqot kirish so‘zlarning ikkala tilda qanday ishlatilishini va ular etkazishi mumkin bo‘lgan turli ma‘nolarni o‘rganadi. Topilmalar shuni ko‘rsatadiki, kirish so‘zlari muloqotda hal qiluvchi rol o‘ynaydi va ular ishlatilgan kontekstga qarab turli xil talqinlarga ega bo‘lishi mumkin.

Kalit so‘zlar: Pragmatika, ko‘p ma‘noli, kirish so‘zlari, ingliz tili, o‘zbek tili, muloqot, kontekst, ohang, munosabat, sifat tahlili, miqdoriy tahlil.

ABSTRACT

This article examines the pragmatic and ambiguous features of prepositions in English and Uzbek. Introductions are often used to set the tone, establish relationships between speakers, and provide context for a conversation. Using a combination of qualitative and quantitative analysis, this study explores how introductory words are used in both languages and the different meanings they can convey. The findings show that introductory words play a crucial role in communication and can have different interpretations depending on the context in which they are used.

Keywords: Pragmatics, polysemy, introduction, English language, Uzbek language, communication, context, tone, attitude, qualitative analysis, quantitative analysis.

АННОТАЦИЯ

В данной статье рассматриваются прагматические и многозначные особенности предлогов в английском и узбекском языках. Введение часто используется, чтобы задать тон, установить отношения между говорящими и обеспечить контекст разговора. Используя сочетание качественного и количественного анализа, это исследование исследует, как вводные слова используются в обоих языках, а также различные значения, которые они могут

передавать. Результаты показывают, что вводные слова играют решающую роль в общении и могут иметь разные интерпретации в зависимости от контекста, в котором они используются.

Ключевые слова: Прагматика, полисемия, введение, английский язык, узбекский язык, общение, контекст, тон, отношение, качественный анализ, количественный анализ.

KIRISH

Kirish soʻzlari muloqotda hal qiluvchi element boʻlib, ohangni shakllantiradi va suhbatdoshlar oʻrtasida aloqa oʻrnatadi. Ushbu soʻlar koʻpincha ishlatiladigan kontekstga qarab bir nechta maʼno va nuanslarga ega boʻlishi mumkin. Ushbu tadqiqot ingliz va oʻzbek tillaridagi kirish soʻzlarning pragmatik va koʻp maʼnoli xususiyatlarini oʻrganishga qaratilgan. Ushbu soʻzlarning turli xil kommunikativ sharoitlarda qanday qoʻllanilishini oʻrganish orqali biz ularning madaniyatlararo muloqotdagi ahamiyatini chuqurroq tushunishga intilamiz.

METODOLOGIYA

Ushbu tadqiqotning maqsadlariga erishish uchun sifat va miqdoriy tahlilning kombinatsiyasi qoʻllaniladi. Ingliz va oʻzbek tillarida maʼlumotlar kirish soʻzlarning turli funksiyalari va maʼnolarini aniqlash uchun sifatli yondashuv yordamida tahlil qilinadi. Bundan tashqari, ushbu soʻzlarning turli kontekstlarda chastotasi va tarqalishini oʻrganish uchun miqdoriy tahlil oʻtkaziladi. Ushbu metodlar orqali biz ingliz va oʻzbek tillaridagi kirish soʻzlarning pragmatik va koʻp maʼnoli xususiyatlarini har tomonlama tahlil qilishni maqsad qilganmiz.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Til odamlarga muloqot qilish, fikr almashish va his-tuygʻularni ifodalash imkonini beradigan ajoyib vositadir. Tilning murakkab tuzilmasi ichida kirish soʻzlari suhbatlar uchun zamin yaratish, soʻzlovchilar oʻrtasidagi munosabatlarni oʻrnatish va muhim kontekstual maʼlumotlarni taqdim etishda muhim rol oʻynaydi. Suhbat boshida birinchi galdagi soʻzlar muloqot dinamikasini shakllantiradigan muhim pragmatik va koʻp maʼnoli xususiyatlarga ega boʻlishi mumkin.¹ Ushbu maqolada biz ingliz va oʻzbek tillaridagi kirish soʻzlarning qiziqarli dunyosiga kirib, ularning nozik maʼnolari va pragmatik funksiyalarini oʻrganamiz.

Ingliz va oʻzbek tillaridagi kirish soʻzlarini oʻrganish madaniyatlararo muloqotning nozik nozik tomonlarini tushunish uchun zarurdir. Maʼruzachilarning ushbu soʻzlarni ishlatish va talqin qilish usuli madaniy meʼyorlarga, ijtimoiy kontekstlarga va individual lingvistik imtiyozlarga qarab juda farq qilishi mumkin. Ikkala tildagi kirish soʻzlarning pragmatik va koʻp maʼnoli xususiyatlarini oʻrganib chiqib, biz ushbu

lingvistik vositalar turli xabarlarini etkazish va murakkab aloqa vaziyatlarini boshqarish uchun qanday qo‘llanilishi haqida tushunchaga ega bo‘lishimiz mumkin. Ingliz tilida “hello”, “hi”, “hey” va “howdy” kabi kirish so‘zlari suhbatni boshlash va suhbatdoshlar bilan munosabatlarni o‘rnatish uchun ishlatiladigan umumiy salomlashish sifatida xizmat qiladi. Bu so‘zlar nafaqat dialogning boshlanishini bildiradi, balki so‘zlovchining munosabatini, tanishlik darajasini va o‘zaro aloqa uchun kerakli ohangni bildiradi. Masalan, “hello” so‘zi rasmiy va hurmatli, “hey” esa oddiyroq kontekstda va tanishlarga ishlatiladi. Ingliz tilidagi kirish so‘zini tanlash ma’ruzachining niyatlarini ochib berishi va suhbatning umumiy kayfiyatini o‘rnatishi mumkin.

Xuddi shunday o‘zbek tilida ham “salom”, “qalaysan” kabi kirish so‘zlari salomlashish, suhbatni boshlash uchun ishlatiladi. Bu so‘zlar o‘zbek jamiyatining me’yor va qadriyatlarini aks ettiruvchi madaniy va ijtimoiy ma’nolarni o‘zida mujassam etgan. O‘zbek muloqotida odobli va hurmatli iboralarni qo‘llash yuksak
¹ Jumayeva, Mexri, and Muqaddas Qodirova. "O‘ZBEK VA INGLIZ TILLARIDAGI KIRISH SO‘ZLARINING LEKSIK VA SINTAKSIS XUSUSIYATLARI."

Центральноазиатский журнал образования и инноваций 2, no. 12 (2023): 25-28. qadrlanadi, kirish so‘zlari ijtimoiy odob-axloqni ko‘rsatishda, barkamol nutq o‘rnatishda hal qiluvchi o‘rin tutadi.²

Ingliz va o‘zbek tillaridagi kirish so‘zlari salomlashish vazifasidan tashqari, ular qo‘llanilgan kontekstga qarab bir nechta ma’no va funksiyalarni namoyon qilishi mumkin. Masalan, inglizcha “well” so‘zi ikkilanish, kelishish yoki ishlab chiqishni bildirish uchun kirish so‘zi bo‘lib xizmat qilishi mumkin. O‘zbek tilida “hmm”, “xayr” kabi kirish so‘zlari ikkilanish, qat’iyatsizlik yoki tafakkurni bildirishi mumkin. Ushbu so‘zlarning ko‘p ma’nolari muloqotga murakkablik darajasini oshiradi va ma’ruzachilardan kontekst va og‘zaki bo‘lmagan belgilar asosida mo‘ljallangan xabarni tushunishni talab qiladi.

Ingliz va o‘zbek tillaridagi kirish so‘zlarining pragmatik va ko‘p ma’noli xususiyatlarini o‘rganish uchun sifat va miqdoriy tahlilni birlashtirgan aralash usuldan foydalanish mumkin. Har ikki tilda so‘zlashuvchilardan to‘plangan og‘zaki til ma’lumotlari jamlanmasi kirish so‘zlarning qo‘llanilishi, funksiyalari va ma’nolarini aniqlash uchun transkripsiya qilinishi va tahlil qilinishi mumkin. Sifatli tahlil ushbu so‘zlarning kontekstual nuanslari va pragmatik ta’sirlari haqida tushuncha berishi mumkin, miqdoriy tahlil esa turli kommunikativ kontekstlarda ularning chastotasi va tarqalishining statistik ko‘rinishini taqdim etishi mumkin.³

Ko‘p ma’noli xususiyatlarni ochish	Kirish so‘zlarning pragmatik tabiatini o‘rganish
------------------------------------	--

<p>Ingliz tilida “just”, “even”, “yet” va “still” kabi kirish soʻzlari bu hodisaga misol boʻladi. “Just” kontekstga qarab darhollik, adolat yoki urgʻuni anglatishi mumkin. “Even” ajablanish, tenglik yoki kuchayishni anglatishi mumkin, “Yet” va “Still” davom etish, qarama-qarshilik yoki imtiyozni bildiradi. Bu maʼnolarning boyligi ingliz nutqiga noziklik va chuqurlik qoʻshadi.</p> <p>Xuddi shunday, oʻzbek tilida ham “xamma”, “chunki”, “masalan”, “va” kabi kirish soʻzlari oʻzbek tilining lingvistik koʻp qirraliligini aks ettiruvchi koʻp maʼnolarni namoyon qiladi. “Hamma” umumbashariylik</p>	<p>Ingliz tilida “well”, “so”, “now” va “ok” kabi kirish soʻzlari odatda aloqa oʻrnatish, nutqni boshlash yoki mavzular oʻrtasida oʻtish uchun ishlatiladi. Masalan, “well” ikkilanishni koʻrsatishi yoki yangi nuqtai nazarni kiritishi mumkin, “so” esa kopincha xulosa yoki oqibatni keltirib chiqaradi. Ushbu pragmatik funksiyalar soʻzlovchining ohangiga, intonatsiyasiga va suhbat kontekstiga qarab farqlanadi.</p> <p>Xuddi shunday, oʻzbek tilida “Ha”, “xudo”, “lekin”, “ammo” kabi kirish soʻzlari oʻzbek tilida soʻzlashuvchi jamiyatga xos boʻlgan madaniy nuanslarga ega boʻlsa-da,</p>
---	---

² Izzatullayevna, Xodjayeva Dilafuz, and Marjona Makhmudovna. "INGLIZ TILIDA KIRISH SOZLARINING PRAGMATIK TAHLILI." In Integration Conference on Integration of Pragmalinguistics, Functional Translation Studies and Language Teaching Processes, pp. 130-133. 2023.

³ Mikhojiddinova, Jamolitdinova Dilnoza. "The history of the study of terminology in Uzbek linguistics." ANGLISTICUM. Journal of the Association-Institute for English Language and American Studies 8, no. 8 (2019): 50- 56.

<p>yoki yaxlitlikni, “chunki” sabab yoki sababni bildiradi, “masalan” misol yoki misol sifatida xizmat qiladi, “va” esa qoʻshimcha yoki birikmani bildiradi. Bu koʻp maʼnolar maʼruzachilarga keng doiradagi gʻoyalarni aniqlik va nuans bilan ifodalash imkonini beradi.</p>	<p>oʻxshash pragmatik rollarni bajaradi. “Ha” noaniqlik yoki ikkilanishni bildirishi mumkin, “xudo” ajablanish yoki taʼkidlashni anglatishi mumkin, “lekin” kontrastni bildirishi mumkin. Ushbu pragmatik nuanslarni tushunish oʻzbek tilida soʻzlashuvchi sharoitlarda samarali muloqot qilish uchun juda muhimdir.</p>
---	--

XULOSA

Xulosa qilib aytadigan bo‘lsak, ingliz va o‘zbek tillaridagi kirish so‘zlarni o‘rganish oddiy ko‘ringan bu so‘zlarga singib ketgan til xilma-xilligi va madaniy boylikning boy dunyosini ochib beradi. Ularning pragmatik va ko‘p ma’noli xususiyatlarini o‘rganish orqali biz tilning muloqotni qanday shakllantirishi, munosabatlarni rivojlantirishi va ma’noning nozik nuanslarini etkazishi haqidagi tushunchamizni chuqurlashtirishimiz mumkin. Kirish so‘zlarini har tomonlama tahlil qilish orqali biz lingvistik bo‘shliqlarni bartaraf etish, madaniyatlararo tushunishni rivojlantirish va turli sharoitlarda muloqot samaradorligini oshirish uchun yo‘l ochamiz.

FOYDALANILGAN MANBALAR (REFERENCES)

1. Izzatullayevna, Xodjayeva Dilafruz, and Marjona Makhmudovna. "INGLIZ TILIDA KIRISH SOZLARINING PRAGMATIK TAHLILI." In Integration Conference on Integration of Pragmalinguistics, Functional Translation Studies and Language Teaching Processes, pp. 130-133. 2023.
2. Jumayeva, Mexri, and Muqaddas Qodirova. "O‘ZBEK VA INGLIZ TILLARIDAGI KIRISH SO‘ZLARNING LEKSIK VA SINTAKSIS XUSUSIYATLARI." Центральноазиатский журнал образования и инноваций 2, no. 12 (2023): 25-28.
3. Ganieva, U. A., & Mirzaeva, M. G. K. (2022). Types of Digital Banking Services and Increasing Their Popularity. International Journal of Multicultural and Multireligious Understanding, 9(6), 1-5.
4. Mikhojiddinovna, Jamolitdinova Dilnoza. "The history of the study of terminology in Uzbek linguistics." ANGLISTICUM. Journal of the Association-Institute for English Language and American Studies 8, no. 8 (2019): 50-56.